

gra-xaudā 'els sakas de capells punxeguts'; amb aquest nom, i gravats en la pedra amb aqueixos capells.⁹ En última instància tot això prové de l'arrel indoeur. (s)TEIG- 'punxar', del gr. *στίζω*, al. *stechen*, scr. *tejate* 'ell punxa', també amplemment desenrotllada en índic: *tigra-*, *téjas-*, *tikṣṇa-*, *tigmā-* 'agut'.¹⁰

No és solament en aquesta forma que *tir* 'fletxa' va passar a Occident, sinó també en *tir-kaš*, compost amb *kaš*, que, després canviat en *tarkaš*, va passar a Occident, donant CARCAIX 'buirac de sagetes'.¹⁰

El manlleu del mot irani en *tirar* té un paral·lel eloqüent en el fr. *frapper* 'pegar, colpir', del qual en aquell treball (p. 24) vaig donar l'etimologia per primera vegada: com a avè. *frapayemi* 'atenyo', 'arribo a un fi', i els seus parents: en els termes que reproduïxo en nota.¹¹

DERIV.: *Tir* [fi S. xv] «Con foren atesos a la ciutat, atendaren-se aquí, e posaren siti entorn de la ciutat, molt prop, a dos *tirs* de ballesta, la qual ciutat era molt gran e fortíssima, e ben murada ---», MJGalba (*Tirant*, Ag. iv, 134); en l'acc. 'llargada d'un drap etc.', en docs. des de 1486 (*AlcM*) i 1534 (*DAG*); «lo mateix faran en les mercaderies <de> que no sabran lo *tir* cert de cada pessa, o tros, sent iguals de *tir*, com és de costum que cada pessa de tela diu ja lo *tir* cert en alnes o brases», Tarifa dels preus de les teles --- que entren en lo Princ. de Cat., a. 1617 (Caretà, *Barbr.*, 407); «lo cap, trencat de un *tir* de pedra: conjectu lapidis fractum caput», OPou (*ThPu.*, 3).

«Lo Compte de la Bastila --- quant fonc entre Molins de Rey y St. Feliu de Llobregat, li isqueren quatre mals hòmens --- ab pedrenyals y volent-lo robar --- li *tiraren* dos o tres *tirs* de pedrenyals dels quals --- morí promptament», Diet. Mun. de Bna. 1613 (Caretà, p. 407); «*tir*, *tirs*, tiro, tiros», CROs (1764, p. 227).³⁵ «A mitg quart de hora del lloc de Sant Feliu, a la vora del camí nou, --- queda --- a la part dreta, a un *tir* de escopeta de la carretera, la torre Blanca», B. de Maldà (*Excursions*, p. 100). *Tir* de gallina mena de 'tir al blanc': «és un anoer ['noguer'] que servia per al *tir* de gallina» Miramar de Gandia (1962). Men. *ser a tir* 'ser possible', Camps Merc. (*BDLC* VIII, 240): «possible, probable, bé, v. g. *és a tir* 'arribar-hi amb una hora'. Va bé? —*És a tir* 'assò és passador'; *no 's a tir*: no pot passar, no és possible, factible», Ferrer Gí-nart (*Rond. Men.*, 223). Mall. *tir* 'tirada, trago', segadors de Lluçmajor (*BDLC* xiv, 210). «De una pedra fer dos *tirs*: con una piedra matar dos pájaros» és la forma mall. de la dita proverbial (i no *d'un tret...*), *DFgra.*, 602a; «d'una pedra faria dos *tirs* --- aniria a la fira --- i veuria les tosses ---», JnRosselló (*En Rupi*, 64.6f.).

Tir 'mena de xarxa': «xarxa per a pescar al riu, de 25 pams o més de llarg per 6 o 7 d'ample, de fil ---» Val. *DAG.*, § 2. Per al *tir* o xarxa tort., V. la cita de Vergés Paulí (*Espurnes* v, 103, a vol. II, 649a19). La base semàntica d'aquest significat és la mateixa del gr. *βόλος* 'xarxa de pescar' (postverbal de *βάλλω* 'jo tiro

Despuig n'anomena diverses menes, com els *tirs*⁶⁰

sabogals, en els *Coll. de la Ci. de Tort.* (187.32). Detall, a un *tirat* de fona del molí, des d'on dominava la pesca del Palmar: «*tir* de mornell y saltada; els *tirs* de trasmall pescarán igual que la *compañia* --- el *tir* de trasmall puede usarse lo mismo en compañía que en bolechar, pero con mallas de 22 mm. en compañía, y de 25 mm. en bolechar»; a baix del *tir* hi posen *rodets* de terra cuita, crec que per evitar que se'ls enduguí el vent; donen el nom de *tirs* al tipus de xarxes que veig esteses damunt càbries a la sortida del poble (1962). *Tiret*, *peça tiret*, *BDC* xiv, 47; CastPna. (SGozalbo, *AlcM*). *Tirona*: altra mena de xarxa, usada a Tort. (Moreira, *Folkl.*, 195) és per als dofins (id., 197); «bòlichs, cintes, *tirones*, rebordes, soltes ---», Despuig, *Coll. Ci. Tort.*, 187.31.

Tira, imper. del verb, usat amb caràcter d'interjecció, com documenta i explica *AlcM*. «*Tira*, home, *tira* ---» i anàlegs, repetidíssim en l'ús col·loquial del cat. central. A Mall.: «Tant li pregà, que a la fi li digué: —*Tira*, du-les-his», Arx. Lluís Salvador (p. 72). En el Princ. a penes es diria a una persona que no tutegem; a Mall. els límits deuen ser més amples: «—No haurien menester una criada? —No, n'hem de menester cap —contestà sa senyora. —*Tir*, senyora, que la prenga: sempre servirà per bufar an es foc»; «*Tira-tira*, vaig comprar ses vinyes que hi havia, des d'es carreró fins a s'altre carreró» (ibid., pp. 163, 72) i men. (Ruiz Pablo, *AlcM*). Com expliquem supra, *tira* ha passat al basc com a interj. manllevada. Del subst. *tira* tractarem a la fi de l'article.

Per a la locució *tira-peixet* que *AlcM* defineix erròniament, V. PEIXER. Afegim-n'hi aquí uns autoritzats testimonis: «--- M'ha dat 2000 duros, i ara m'ha regalat una diadema --- —*Tira-peixet!* —exclamà la vella, tota reconciliada—, ja és alguna cosa: ja l'hi pots agrair! Dos mil duros! *Tira-peixet!* —Per això, veu ---»; «Vaig treure la rifa --- 60.000 duros --- si hagués tret els 600.000! --- El qui els treu --- igual perill --- no obstant --- *Tira-peixet!* ell pla se'n pot ben riure!», NOLLER (*Febre d'Or* I, 183.12f.; O. C. x, 192.7f.).

Tirable [Busa-N. «missilis, jaculabilis»]. *Tirada* 'glop o porció de líquid que es beu d'una vegada' [segle XIII]: «ne beu pus de set mujols / de vi, a una *tirada*», Cerverí (*Peguesca*, n.º 101/2, v. 16, assegurat per les rimes en *-ada*), «baixa del cavall, Pauleta, que menjarem un bocí, / un bocí de coca blanca y una *tirada* de vi» (reco. a la Llacuna, MilàF, *Romancerillo*, 329.18): mot planer, i d'ús corrent i general, que junt amb *glop* fa perfectament inútil el tavernari castellanisme *trago* (és arbitrària l'explicació quantitativa d'un taverner en el *DAG.*, § 3: una *tirada* de vi, aigua etc. pot ser tan llarga com doni l'alè i la voluntat del qui beu); usat metonímicament en el sentit de 'botella (de cuiro)', per encreuament amb aquest: *trotella* (*BDC* xix, 210). «Begueren tots un glop d'aiguarent i una *tirada* d'aigua», Ruiz Pablo (*Cor de la Terra*, 26.3f.), com si a la pagesia de Menorca es tendís a reservar el mot per a l'aigua i *glop* per a l'alcohol.

Obligació pagesívola senyorial, any 1408, Miret i